

ИВАНОВ МИХАИЛ СПИРИДОНОВИЧ

Ветеран тыла, краеведческий специалист по топонимике Якутии. Работал учителем, директором школ в районах, в1958 – 1974 гг. – директор Вилюйского педучилища, с 1983 г. – научный сотрудник ИГИ РС (Я). Автор ряда книг по топонимике, многочисленных статей в газетах и журналах. Создатель большой картотеки по топонимике Якутии, антропонимике имен, Отличник народного просвещения, Заслуженный учитель ЯАССР.

М.Уйбаныап олобун түһүмэхтэрэ

Саха билииллээх учуонайа, общественной деятелэ, Саха республикатын үтүөлээх учуутала, сырдатааччыта Михаил Спиридонович Иванов — Багдарыын Сүлбэ 1928 с. сэтинньи 8 күнүгэр Ньурба улууһун I Ньурба нэһилигэр Быар диэн сиргэ төрөөбүтэ.

1942-45 сс. Бүлүүтээҕи педучилищени үөрэнэн бүтэрбитэ уонна 17 саастааҕар учуутал үлэтин Өлөөн оскуолатыгар саҕалаабыта.

1952 с. олунньу 19 күнүгэр Дьокуускайдааҕы пединститут төрдүс куурсугар үөрэнэ сырыттаҕына, антисоветскай, националистическай агитацияны ыытар диэн буруйдаан МГБ органныранан хаайыллыбыта. СССР Үрдүкү суутун 1954 с. муус устар ыйынааҕы быһаарытынан, САССР Үрдүкү суутун бириигэбэрэ көтүрүллүбүтэ, М.С.Иванов ыраастанан көнүлгэ тахсыбыта.

1955 с. кэтэхтэн үөрэнэн пединституту бүтэрбитэ, историк идэтин ылбыта. Ити кэмтэн ыла киһи учуутал умсулбаннаах үлэтигэр олобун үтүө сылларын анаабыта: Кэбээйи орто оскуолатын, онтон И.Г.Чернышевский аатынан Бүлүүтээҕи педагогическай училищени салайбыта. Ордук айымньылаахтык табыллан 1958-1974 сс. училищеҕа үлэлээбитин мэлдьи ахтан аһарааччы. Ити да сылларга коммунистическай режим нитимнылэрэ кинини сүгүн үлэлэппэтэхтэрэ. Унньуктаах уһун экирэтэни, үнсүү-харсыы элбэх сылы хабаҥ барбыта.

1974 с. М.С.Иванов Дьокуускай куоракка көһөн кэлбитэ уонна учууталлар идэлэрин үрдэтэр институтка история кабинетын сэбиэдиссэйинэн 1982 с. диэри үлэлээбитэ. Онтон тыл, литература уонна история институтугар научнай үлэһитинэн билингэ диэри таһаарыылаахтык үлэли иһидьар.

Бастагы кинигэтин «Атах туппай» диэн ааттаан, саха оҥотун санатын хомуйан 1967 с. таһаарбыта, Билигин, бэйэтэ этэринэн, кинигэтин ахсаана сүүрбэттэн тахсыбыт.

Сүүрүн үлэтин хайысхатын училищеҕа кэпсэтииттэн, эһин да араас ааттаах сирдэр бааллар эбит, сир-дойдуну кэрийиэххэ, ааттарын сийилин хомуйуохха, үөрэтиэххэ, чинчийиэххэ баар эбит диэн өйгөн тобулбута. Саха сирин бүтүннүүтүн кэрийэн, сирдэр ааттарынан күн бүгүнүгэр тийиҥ дьарыктанан 300-тэн такса тыһыынча карточкалаах картотека оҥоһунна.

Учууталбыт М.С.Иванов - Багдарыын Сүлбэ СР НА Гуманитарнай чинчийи институтугар айымньылаахтык үлэли сылдьарыттан ордук үөрэнээччилэрэ үөрэллэр. Саха топонимикатын салгыы сайыннаран сиринэдиэ туруо диэн эрэнэллэр.

Үөрэнээччилэрэ.

УЧИЛИЩЕҔА ҮЛЭЛЭЭБИТИМ – ДЬОЛУМ

(Ахтыыттан)

Биир бастагы соругум диэн оҕолорго анаан, үксүн оҕолор бэйэлэрин күүстэринэн уопсай дьиэлэри туттуохха диэн буолта. Оннук. Үлэ тэрээһиннээхтик барбыта. Министерство үөрүүнэн өйөөбүтэ – сайын кытта интернаты үлэлэтэрбитин үбүлээбитэ. Ол түмүгэр өссө физзалы туппуспут. Ол зал билингэ диэри чэгийэн, үлэли турар.

Дьиэлэнэн-уоттанан бардыбыт. Онон набору эптэр эбэн истилэр. Өссө саха оскуолатын учууталларын бэлэмниир Республикаҕа соҕотох училище буолбуппут.

Үөрэнээччилэрбитигэр эһиги тыа, саха оскуолаларыгар үлэлиэххит, саханы сайыннарыаххыт, ону кытаанахтык өйдүөх тустааххыт. Онон бу үөрэнэр кэмнэригэр музыканы, ырыаны баһылыы сатаан, сценаҕа оонньуурга үөрэһин диирбит. Куурус сылга биридэ отчуоттуур концерты көрдөрөр үгэһин олохтообуппут.

Ити үөрэнээччилэрбиттэн биир саамай сыаналыыр киһим – Василий Санников. Элбэҕи оноруох, туһалыах хаарыан киһим кылгас үйэлэммитэ. Кини кэмигэр үөрэммит оҕолорбут манна, университетка, курдары аһааллара. Саха тылыгар билиилэрин таһымынан атыттардааҕар лаппа үрдүк кэрдиискэ тураллара.

Спорт, спорт, өссө төгүл спорт дээрбит. Маассабай буолбута. Дэлэҕэ даҕаны бэйэбит күүспүтүнэн физзал тутуохпут дуо. Өссө биир кэмнэ физкультурнай отделениены астары сылдыбыттара. Физкультурнай бырааһынныктары ыытарбыт. Онно учууталлар кытта тахсан сүүрэрбит. Ол оҕолору кынаттыыра. Сорохторбут Республикаҕа тийгэлээбиттэрэ. Ордук баскетболист кыргыттар.

1966 сыл сайына. Кэргэмминэн Болгарияҕа сынньана барбыппыт. Онтон оҕолорбутун ылаары Чурапчыга туораабыппыт. Сол кэмнэ ыарахан сурах кэлбитэ – училищен дьиэтэ умайбыт үһү диэн. Завучтаан олоҕорбут Р.Д. Попов солбуйан хаалбыта. Биричиннэтин быһаарбатахтара. Билигин да, ону санаатахпына, хараастыах курдукпун. Дьиэбит эрэ да буолуо дуо, дьыалабыт-куолубут, архыыппыт барыта күл-көмөр буолбута. Училище историятын көрдөрүүхтээх араас матырыйаалы хомуйан испиппит баара.

Ити кэнниттэн үлэлииргэ хайдах курдук ыараханын, ама, дьон өйдөөбөт буолуохтара дуо...

Училищебыттан ханна да барар санаам суох этэ...

Училищеҕа үлэлээбит биир түмүгүм – топонимиканан дьарыктанан барыым. Ол туһунан хаста да суруйан турабын. Үөрэнээччилэрим суруйбут үлэлэрин балайда элбэҕи бэчээттэттим. Ол – мин киэн туттуум.

М.Уйбаныап – Багдарыын Сүлбэ, 21.06.2006

СҮГҮРҮЙЭР СҮДҮ КИИИБИТ

“...Директорбыт Михаил Спиридонович Иванов учуутал идэтин ылыахтаах саха ыччатыгар музыкальнай культураны ингэрини олус диринник уонна далааһыннаахтык туруорбута хайдахтаах курдук суолталаммытын тус бэйэм санардыыта өйдөөбүтүм. Эдэр эрдэхпитинэ оскуола, нэһилиэк уус-уран самодеятельноһыгар кыттан, салайан, үлэ үөһүгэр сылдьан ону эрэ ырыта санаабат эбиппит. Сыллар ааһан истэхтэрин аайы эн олоххор ким хайдах сабыдыллаабыта ырылхайдык көстөн иһэр буолар эбит.

Михаил Спиридонович оччолорго эстетическэй иитиигэ болҕомтотун ууран, талааннаах специалистары талан, салайааччы быһыытынан бэйэтин тула түмүтэ үтүө түмүктэри биэрбитэ туох даҕаны саарбаҕа суох дии саныбын. Ырыа, музыка, ойуулуур-дьүһүннүүр искусство уонна үлэ уроктарыгар уһуйулан, үөрэх сылын быһа ыытыллар курстар уус-уран айымньыларын көрүүгэ буһан-хатан, билии-сатабыл ингэринэн республика араас муннуктарыгар сэмэйдик, ол эрэн (бүк эрэнэбин) дирин хорутуулаахтык

үлэлээбит, үлэли сылдьар Бүлүүтээҕи училищени 60-70 сыллардаахха бүтэрбиттэр оҕону эстетическэй өттүнэн иитиигэ кылааттарын туһунан туох даҕаны статистическай матырыйаалым суох. Ол гынан баран, ити эппит кылаатым кырата суоҕа буолуо диэн эрэмнэлээхтик этэр кыахтаахпын. Эппиппин бигэргэтэр аҕыйах холобур.

Николай Атласов. Училищеҕа ылбыт бэлэмэ киниэхэ салгыы музыкальнай үөрэҕи ыларыгар тирэх буолбута. Билигин Намнааҕы музыкальнай оскуола директора, республикаҕа биллэр специалист.

Алексей Народов, киһи хомойуох курдук, кылгас олобун Бүлүү улууһун культурата сайдыытыгар анаата. Ырыаһыт, хомоҕой тыллаах диктор, ытааччы, олохтоох телестудия редакторын быһыытынан дьонун-сэргэтин өйүгэр-санаатыгар өлбөт үтүө мөссүөнэ ингэн хаалла.

Василий Морфонов музыка учууталынан отуттан тахса сыл үлэлээн кэллэ, Үөһээ-Бүлүү Дүлүкүтүн биир ытыктанар киһитэ.

Ханалас Нөмүгүтүгэр олорор, өр сылларга оскуолаҕа музыка уроктарын биэрбит Николай Томскай баянын ылан имигэс-имигэстик оонньоон бардаҕына, ыллаабат даҕаны киһи ис-иһиттэн тардыһан ыллын баҕаран кэлэр.

Саха сирин тыатыгар бэрт дэннэ көстөр духовой оркестры Ньурба Дьаарханыгар Спиридон Максимов тэрийбитин истибитим. Эмиэ олохтон эрдэ туоруур дьылҕаламмыт доҕорбут суруйбут ырыалара бэчээккэ тахсыталаабыттара, ыллана сылдьаллар...”

Святослав ГРИГОРЬЕВ, 1968 с. бүтэрбит, Өксөкүлээх аатынан культура уонна искусство республикатааҕы Киинин генеральной директора.

БҮЛҮҮГЭ БАГДАРЫЫННЫЫН БИИР СЫЛ

“...Михаил Спиридоновичтын саха ыччатын биһигэ буолбут Бүлүү педучилищетыгар баара-суоҕа биир сыл үлэлээбиппит.

Михаил Спиридонович училище директорын быһыытынан хар а сарсыардаттан кизһэ хойукка диэри үлэлиирэ. Сарсыарда эрдэ туран үөрэнэр корпустары, олорор дьиэлэри барытын кэрийэн көрөрө. Кизһэ утуйуох иннинэ эмиэ тэлэгириэйкэтин кэтэн, хаатынкатын анньынан салгын сии таарыйа бэрэбиэркэли сылдьар буолара. Ол сылдьан куораттан итирик-кутурук баар буоллаҕына, буйсан-моһуйсан ыытарын үгүстүк көрөрбүт. Училищеҕа студеннар уус-уран самодеятельностарын үөрэтэр группаларынан көрүү тэрээһиннээхтик ыытыллара. Директор бирикээһинэн жюри тэриллэрэ, хас группа аайы баянист, музыкант анаара. Куратор уонна сыһыарыллыбыт баянист концерт бэлэмнэнээһинин түбүгэр түһэрбит. Көрүү конкур баллынан

аабыллара, бэрт тыһааһыннаахтык барара. Директорбыт биир да концерты көтүппэккэ, сөбүлээбит нүөмэрин биистээн, тыл кыбытан студеттар толорууларын көбүлүүрө. Концерт кэнниттэн, бырааһынныыктарга үңкүү тэриллэрэ, онуоха Михаил Спиридонович студеттарын кытта тэбис-тэнгэ үңкүүлэхэрэ.

Саас саһааннааһын үлэтэ саҕаланар. Студеттар группаларынан биригээдэҕэ хайдыһан саһаанныыллара, илиинэн эрбииллэрэ. Эрбиилэрин «дружба 2» диэн тупсаран ааттыыллара. Директорбыт саастаах да, эдэр да учууталлардын студеннарын кытта тэнгэ үлэлиир. Куоталаһыы, көбүтүһүү диэн онно буолара. Массынынан эргийэ сылдьан саһаанныырбыт. Директорбыт хаһан да кабинаҕа олоҕорбутун бэлиэтии көрбүтүм. Чараас танаастаах, күүс үлэттэн сылайбыт студент кыргыттары олордоро. Бэйэтэ кузовка студент аймаҕы кытта күлэ-үөрэ, көрдөөбү сээрэгии иһэрин бу баар курдук саныыбын.

Михаил Спиридонович директор, салайааччы быһыытынан айымньылаахтык үлэлиир учууталларга М.М.Михайловка, В.И.Санниковка, Л.П.Бубякинаҕа, П.Н.Абрамовка уо.д.а. тирэҕирэрэ. Бары да бэйэлэрин идэлэрин баһылаабыт новатор учууталлар этэ...”

В. В. ИЛЛАРИОНОВ, филологическай наука доктора, 1973-1975 сс. Бүлүү педучилищетын преподавателэ.

Багдарыын Сүлбэ кинигэлэрэ

Тигэх чуораан

Учителя и практиканты начальной школы. Слева по 2 ряду 5-м Иванов М.С. 1945 г.

Встреча выпускников 40-х, через 25 лет

Выпускники 1945 года

Последний звонок 1964 г.

Выпускники: Громова З.А., Алексеев Е.Р. стали заслуженными учителями РФ.

Лучшая лыжница Корякина Анна, 1964 г.